

Tiede- ja kulttuuriministeri Hanna Kosonen
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Ammattikorkeakoulujen luovat alat ovat ratkaisu moniin yhteiskunnan kehittämishaasteisiin

Ammattikorkeakoulujen kulttuurialan koulutus on turvattava tulevalla tulossopimuskaudella. Kulttuurialoille ominainen vuorovaikutus- ja viestintäosaaminen, yhteisöllisyys, innostaminen, innovointi sekä aineeton arvонуonti ovat monilla muillakin aloilla tarvittavia osaamisia. Kulttuurialan osaaminen turvaa kansallista uudistusvoimaa laajasti. Ammattikorkeakoulujen maakunnat kattava verkosto kehittää koulutusta, jossa käyttäjälähtöisyys, liiketoimintaosaaminen ja ylläpitäminen ovat olennaisia perinteisten taide- ja kulttuurialan osaamisalueiden rinnalla – ihmiskeskisesti.

OKM:n tuoreesta korkeakoulutuksen tilannekuvaraportista käy ilmi, että Suomessa humanististen, yhteiskunnallisten sekä taide- ja kasvatustieteiden koulutusmäärät ovat pienemmät kuin OECD:ssä ja EU:ssa keskimäärin. Tilastokeskuksen Kulttuuri 2018 -aineiston mukaan kulttuuritoimialoilla korostuu yrittäjänä toimiminen, ja aloilla työllistyvät ovat huomattavassa määrin korkeakoulutettuja. Luovien alojen ansaintamalleista ja kytkennästä mm. soite-alalle on tehty lukuisia selvityksiä. Pääministerin Marinin hallitusohjelmassa todetaan, että taiteen, kulttuurin ja luovien alojen tuotanto- ja palvelusektorit ovat työvoimavaltaisia ja ne kasvavat edelleen. Kulttuurialoilla on tärkeä kansallinen taloudellinen ja uudistava vaikutus.

Ammattikorkeakoulujen kulttuurialan tutkintomääriin tarvitaan maltillisia lisäyksiä

OKM:n koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmissa ja koulutustarve-ennakoinneissa on ollut jatkuva trendi luovien alojen koulutuksen vähentämiseen. Ammattikorkeakoulut näkevät tärkeäksi, ettei kulttuurialan koulutukseen ja tutkintomääriin kohdenneta enää lisäleikkauksia, jotka vaarantaisivat pitkäjänteisen kehitystyön. Ammattikorkeakoulut esittävät, että kulttuurialan tutkintomääriin tehdään tulevaisuudessa harkittuja lisäyksiä, jotka mahdollistavat uusiin muutos- ja osaamistarpeisiin vastaamisen ja korkeakoulujen profiloitumisen tukemisen.

Ammattikorkeakoulut ovat toiminta-alueidensa vahvoja vaikuttajia ja keskeisessä roolissa osaamisen, tutkimuksen, työelämän ja liiketoiminnan toimialat ylittävänä kehittäjinä. Ammattikorkeakoulut hyödyntävät monialaisuuttaan sidosryhmiensä hyödyksi. Luovien alojen osaaminen on merkittävä osa-alue yritysten kilpailukykyä kehittämisessä, kansainvälistymisen tukemisessa sekä innovaatiokykyiden nostamisessa uudelle tasolle.

Vaikka ammattikorkeakouluista kulttuurialan tutkintoon valmistuneiden työllisyysluvut vaihtelevat merkittävästi, työvoimatilaston mukaan mm. tanssinopettajien, konservaattoreiden ja muusikoiden työttömyys on yhteiskunnallisessa mittakaavassa tarkasteltuna erittäin pientä. Tutkintokatot ovat tarpeellisia, ja niiden riittävästä tasosta suhteessa pitkän aikavälin kehitysnäkökohtiin on pidettävä huolta.

Hallitusohjelmassa esillä aluekehitys ja yhteistyö – siis ammattikorkeakoulujen vahvuudet

Hallitusohjelmassa halutaan tukea korkeakoulutusta kaikissa maakunnissa, ja maakuntien liitoilla katsotaan olevan keskeinen merkitys aluekehityksen ja yhteistyön edistäjänä. Kulttuurialojen ammattikorkeakouluyksiköissä eri puolilla Suomea toimivat työelämään integroituneet asiantuntijat muodostavat alueille merkittävän eri toimijoita yhdistävän osaamispääoman. Vahvat TKI-toimintaa tekevät AMK-tutkintokoulutuksen yksiköt ovat alueita kehittäviä jatkuvan oppimisen, täydennyskoulutuksen ja työelämän muuttuviin osaamistarpeisiin vastaavia osaamiskeskittymiä. Ammattikorkeakoulut vastaavat erinomaisesti hallitusohjelmassa artikuloituun tavoitteeseen ammatillisen osaamisketjun vahvistamisesta suomalaisessa TKI-järjestelmässä.

Systemaattinen kulttuurihyvinvointityön koordinaatio ammattikorkeakouluissa on edistänyt aktiivisen toimijaverkoston muodostumista ja erilaisten kulttuurihyvinvointipalveluiden kehittymistä. Tuore WHO:n julkaisema raportti koostaa tutkimustietoa taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksista. Eri hallinnonalojen ja korkeakoulutahojen yhteistyötä kannattaa edistää hallitusohjelmassa mainitulla tavalla selvitykset ja mm. TAIKEN alueverkostot huomioon ottaen. Vaikutuksien arviointiin tulee kehittää taloudellisten ja määrällisten mittareiden lisäksi myös laadullisia mittareita.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on hyvä tuntemus alan tilanteesta ja kehitystarpeesta – ja mahdollisuudet tehdä tarvittavat ratkaisut, joilla pystytään tukemaan tavoitteisiin pääsemistä.

Luova osaaminen uuden arvonluonnin ja uusien työpaikkojen tuottajana

Kulttuurin ja luovien alojen rooli yhteiskunnassa on muuttunut: Tällä hetkellä vallitsevana teemana on aineeton arvonluonti, jossa huomioidaan luova osaaminen henkisenä pääomana ja sen hyödyntäminen laajasti myös muilla toimialoilla ja uudenaikaisissa konteksteissa. Tämä korostuu erityisesti muotoilu- ja media-aloilla, mutta yhtä lailla myös soveltavan taiteen eri muodoissa. Aineettomaan arvonluontiin kytkeytyvät olennaisesti aineettomat innovaatiot ja niihin liittyvien oikeuksien (IPR) hallinta. Aineettoman arvonluonnin kehittämisen edellytyksenä on korkeatasoinen taiteellinen ja luova osaaminen. OKM:n Luova talous ja aineettoman arvon luominen kasvun kärjiksi -työryhmäselvityksessä on tunnistettu luovien alojen kasvuun liittyviä esteitä ja esitetty niille ratkaisuja. Selvitys nostaa esiin alan kasvupotentiaalin.

Yli 7 miljoonaa eurooppalaista on suoraan kulttuurialan ja luovien alojen palveluksessa; kysymyksessä on EU:n kolmanneksi suurin työnantaja, joka kuuluu Euroopan talouskasvun voimansiirtäjä ja jolla työllisyys kasvoi jopa taantuman aikana. Ala työllistää EU:ssa yli viisi kertaa enemmän ihmisiä kuin tietoliikenneala: 3,3 % EU:n työssä käyvästä väestöstä. Liikevaihto on yli 500 miljardia euroa. Kulttuuriala ja luovat alat kiinnostavat erityisesti nuoria; yli 19 % työntekijöistä on alle 30-vuotiaita.

Opetushallituksen koordinoimissa Osaamisen ennakkointifoorumissa arvioidaan kulttuurialan kehityksestä eri skenaarioissa melko yhtenevästi, että kaupallisesti määrittävän kulttuurin rinnalla tapahtuu omaehtoisten ja erilaisten alakulttuurien nousu joukkorahoituksen, yhteisöllisyyden ja paikallisen aktiivisuuden avulla. Kulttuurisektorin nähdään olevan vahvasti mukana monialaisessa yhteistyössä. Uudenlaiset työtehtävät ja ammatit laajentavat ja monipuolistavat työllistymisen mahdollisuuksia. Tämä

näkökulma on samansuuntainen kuin hallitusohjelman kirjaus korkeakoulutuksen uutta työtä luovasta luonteesta, mikä otetaan huomioon erityisesti kulttuurialan ammattikorkeakoulutuksen sisällöissä. Uudet työpaikat syntyvät usein nimenomaan eri alojen rajapinnoille.

Luovien alojen osaaminen vie eteenpäin myös muita kuin kulttuurialan toimijoita

Luonnontieteellisen osaamisen (STEM) kehittäminen yhteiskunnassa on nähty tärkeäksi voimavaraksi. On kuitenkin huomattu, että luovuuden ja innovointiosaamisen kehittymisessä taidealojen sisällöillä ja ajattelutavoilla on keskeinen rooli (STEAM). Luovien alojen osaamista voidaan hyödyntää mm. kestävään kehitykseen liittyvän osaamisen ja uudenlaisten ajattelumallien synnyttämisessä.

Nuorten osallisuus yhteiskunnassa on keskeinen Suomen menestyksen edellytys. Laadukkaan ja pedagogisesti korkeatasoisen kulttuuri-, taide- ja harrastustoiminnan saavutettavuus on tärkeää elämänlaadun kehittämisessä eri ikävaiheissa sekä vaikeuksien kohtaamiseen ja käsittelyyn liittyvän resilienssin lisäämisessä. Ammattikorkeakoulujen taidealan opettajakoulutuksella on suora yhteys mm taiteen perusopetuksen ja harrastustoiminnan alueellisen tarjonnan laatuun. Elävä kulttuuri muodostaa sivistisyhteiskunnan itseisarvoisen perustan sekä vahvistaa demokratiaa ja sananvapautta, mihin myös hallitusohjelmassa viitataan.

Lisätiedot

Kulttuurialan kehittämisryhmän puheenjohtaja, rehtori-toimitusjohtaja Vesa Taatila, Turun AMK
Koulutusjohtaja Timo Tanskanen, Turun AMK